

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

**รูปแบบและคติความเชื่อพิธีกรรมบุญพระเหวด:
กรณีศึกษา วัดโพนเค็ง เมืองไซเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹**

**Forms and Beliefs of Bun Phra Ves Ritual:
A Case Study of Wat Phon Kheng, Mueang Sai Set
Tha, Vientiane, Lao PDR.**

ณัชวินนท์ แสงศรีจันทร์

Natchawinont Saengsrichan

สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Thai program, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

E-mail: chayanon.s@ubu.ac.th

Received: May 24, 2021

Revised: Aug 6, 2021

Accepted: Nov 24, 2021

บทคัดย่อ

พิธีกรรมบุญพระเหวด หรือบุญผะเหวด หรือการเทศน์มหาชาติเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญมากในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและคติความเชื่อของพิธีกรรมบุญพระเหวด วัดโพนเค็ง เมืองไซเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา และใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์

---

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมบุญผะเหวด: กรณีศึกษาวัดบ้านดอนกลาง ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี กับ บ้านโพนเค็ง เมืองไซเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จากการศึกษาพบว่า พิธีกรรมบุญพระเวศถือเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญมาก นิยมจัดในระหว่างเดือนมีนาคมของทุกปี โดยมีการจำลองเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่องมหาเวศสันดรชาดกผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นอย่างมีขั้นตอน พิธีกรรมบุญพระเวศสะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเมืองไซเซตถานครหลวงเวียงจันทน์ที่มีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: คติความเชื่อ พิธีกรรม บุญพระเวศ นครหลวงเวียงจันทน์

Abstract

The ritual of Bun Phra Ves or the preaching of the Vessantara Jataka is one of the most critical Buddhist rituals in Lao PDR. This article aims to study the forms and beliefs of the Bun Phra Ves ritual at the monastery of Wat Phon Kheng in Mueang Sai Set Tha, Vientiane, Lao PDR., by applying the ethnographic approach, with an emphasis on functional analysis.

The results of this study indicated that the ritual of Bun Phra Ves is a critical tradition, which is annually held during March. The participants systemically create the scenes from Vessantara Jataka through various rituals. These rituals represent socio-cultural aspects of Mueang Sai Set Tha community and their belief in Buddhism.

Keywords: beliefs, rituals, Bun Phra Ves, vientiane

บทนำ

ในภาคอีสานของไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือที่เรารู้จักในนามอาณาจักรล้านช้างมีประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันมาเป็นเวลานานในรอบหนึ่งปี กล่าวคือ ในแต่ละเดือนมีจารีตที่ได้กระทำสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผน เรียกว่า ฮีตสิบสอง เช่น เดือนอ้ายทำบุญเข้ากรรม เดือนยี่ทำบุญคูณลาน เดือนสามทำบุญข้าวจี เดือนสี่ทำบุญพระเวศ เป็นต้น

ในช่วงเดือนสี่ พุทธศาสนิกชนทั้งในภาคอีสานและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นิยมทำบุญพระเวศ คำว่า พระเวศ มาจากคำว่า พระเวสหรือพระเวสสันดร พิธีบุญพระเวศก็คือพิธีกรรมการเทศน์เรื่องพระ

เวสสันดรชาดก เป็นการนำเสนอเรื่องราวของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรให้พุทธศาสนิกชนได้ฟัง พระอัครมหาเสนาบดีโกณฑิกทนะ² ได้กล่าวไว้ในคำอนุโมทนา หนังสือลำพระเหวด-เทศน์มหาชาติ หรือมหาเวสสันดรชาดก (P. Dammikamuni, 2011) ว่า “...เรื่องราวของพระเวสสันดรนี้ เป็นชาดกที่เราชาวพุทธทั้งหลายได้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง แม้แต่นักปราชญ์ชาวตะวันตกก็ยังพากันรับรู้ด้วย ชาวพุทธทั้งหลายไม่ว่าจะประเทศลาวหรือประเทศอื่น ๆ ถือกันว่าพระชาติที่พระพุทธเจ้าทรงเกิดมาเป็นพระเวสสันดรนี้ เป็นพระชาติที่พระองค์ทรงบำเพ็ญบารมี 10 ประการครบบริบูรณ์³ พระชาตินี้จึงได้ชื่อวามหาชาติ ทำให้พระองค์ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เหตุนี้ ชาวพุทธถือว่าเป็นพระชาติสำคัญถือเอาเป็นบุคคลผู้อยู่ในอุดมคติ เป็นแบบอย่างแห่งการปกครอง การดำรงชีวิต และความดีงาม จึงนำเอาเรื่องราวของพระเวสสันดรมาเป็นบุญประเพณี บุญประจำปีของชาติ และมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ใดทำบุญพระเหวด ได้ฟังลำพระเหวดด้วยความเคารพ ให้จบภายในหนึ่งวัน ผู้นั้นจะได้พบศาสนาของพระพุทธเจ้านามว่า พระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต...”

มีการบันทึกข้อมูลของพิธีกรรมดังกล่าวไว้ เช่น หนังสือประเพณีโบราณอีสาน ของปรีชา พิณทอง ซึ่งท่านได้เรียบเรียงขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ในครั้งที่ยังเป็นพระมหาศรีชา พิณทอง หนังสือเรื่องฮีตสิบสอง ของสีลา วีระวงศ์ ปราชญ์ชาวอีสาน ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2517 สาร สาระทศนายนันท์ ได้รวบรวมเรื่องฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ ในปี พ.ศ. 2522 และสวิง บุญเจิม ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ได้เขียนเรื่องบุญพระเหวดไว้ในหนังสือชื่อว่า ตำรามรดกอีสาน ในปี พ.ศ. 2539 เป็นต้น หนังสือเหล่านี้มีกระบวนข้อมูลของพิธีกรรมคล้ายกันว่า พิธีกรรมนี้มีมาแต่โบราณกาลแล้ว มักจะกระทำเป็นระยะเวลา 2-3 วัน ในช่วงเดือน 4 โดยชาวบ้านจะช่วยกันตกแต่งสถานที่ มีการตั้งเครื่องสักการบูชาไว้ มีการแห่กัณฑ์

---

² หรือญาท่านใหญ่หมางอน ดำรงบุญมหาเถระเจ้า เจ้าอธิการวัดใหญ่ไชยพุม แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

³ ก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ได้เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ 10 ชาติสุดท้าย ที่เรียกว่าทศชาติ ได้แก่ พระเตมีย์ พระมหากษัตริย์ พระสุวรรณสาม พระเนมิราช พระมหโสถ พระภริทัต พระจันทกุมาร พระนารทะ พระวิฑูรบัณฑิต และพระเวสสันดร

หลอน มีการนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์จำนวนมาก 30-40 รูป และใช้คัมภีร์เทศน์ใบลานที่บันทึกด้วยอักษรธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม Viravong (1986, p. 69) นักปราชญ์ชาวอีสานได้กล่าวไว้ว่า “...เรื่องพระเวสสันดรเป็นวรรณคดีสำคัญมีอิทธิพลยิ่งใหญ่และได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางจากประชาชนชาวลาว ทุก ๆ ปี่วงชนชาวลาวทุกบ้านทั่วเมืองได้พากันทำบุญฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรนี้ไม่ได้ขาดเป็นเวลาเนิ่นนานมาแล้วไม่น้อยกว่า 500 ปี นอกจากนี้วรรณคดีเรื่องนี้ได้เป็นหลักคำขุพุทธศาสนาในด้านวัตถุ โดยการหาเงินสร้างวัดมาแล้วไม่รู้กี่ล้านก็โกฏฐิ นั่นหมายความว่า ชาวลาว (รวมทั้งในภาคอีสานของไทย) ได้ใช้วรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดรในพิธีกรรมการฟังเทศน์อ่านให้ชาวบ้านฟัง...”

บทความนี้ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอรูปแบบและความคิดความเชื่อพิธีกรรมบุญพระเวศในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดบทบาทพิธีกรรม และใช้วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมี 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามในพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ วัดโพนเค็ง เมืองไซเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) รวมทั้งบันทึกภาพและเสียงในพิธีกรรมบุญพระเวศ และข้อมูลทุติยภูมิ คือการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับบุญพระเวศที่มีผู้ศึกษารวบรวมไว้ จากนั้นจะนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

รูปแบบและความคิดความเชื่อของพิธีกรรม

พิธีกรรมบุญพระเวศที่จัดขึ้น มีรูปแบบการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน โดยเฉพาะผู้นำของทั้งฝ่ายพระสงฆ์และชาวบ้านนับเป็นบุคคลสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้พิธีกรรมสำเร็จลุล่วง เพื่อให้เห็นรูปแบบและความคิดความเชื่อของพิธีกรรมในแต่ละประเด็น ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดวัน จุดมุ่งหมายของการประกอบพิธีกรรม การจัดเตรียมเครื่องบูชา พิธีอัญเชิญพระอุปคุต พิธีอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง พิธีเจริญพระพุทธมนต์และเทศน์มาลัยหมื่น-มาลัยแสน พิธีแห่ข้าวพันก้อน พิธีเทศน์พระเวศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดวัน

ในหนังสือฮิตสิบสองคองสิบสี่เกี่ยวกับบุญพระเวศของसार สาระทัตศนา นั้นท์ มีข้อความระบุว่า "ฮิตหนึ่งนั้นพอเล็งเดือนสี่ให้เก็บดอกบุปผา หามาลาดวงหอมสู่คนเก็บไว้ อย่าไลคองนี้เสียศรีสุญเปล่า หาเอาตากแดดไว้แต่สู่คนแท้ตายอย่าไลหนีเว้นแนวคองตั้งแต่เก่า ไฟทั้งหลายลีแล่นเข้าเฝ้าบ้านลีล้อมสุญ ให้ฝูงชาวเขาแท้อย่าไลคองตั้งแต่ก่อน มันลีหมองหม่นเศร้าเมืองบ้านลีทุกขจน แท้แล้ว" (Saradasananant, 1979, p. 10)

ข้อความดังกล่าว หมายความว่า ในเดือน 4 อย่างละทั้งฮิตคองที่เคยทำกันมา ไม่เช่นนั้นบ้านเมืองจะมีความทุกข์ยาก จากการเก็บข้อมูลภาคสนามวัดโพชนคังพบว่ามีการกำหนดวัน ตรงกับวันศุกร์-วันอาทิตย์ วันที่ 25-27 มีนาคม 2559 เป็นวันแรม 3 ค่ำ - แรม 5 ค่ำ เดือน 4 เพื่อให้เป็นไปตามฮิตคองที่สืบทอดกันมา โดยวันแรกเป็นวันตั้งบุญ คือ การจัดเตรียมสถานที่ อาหาร เครื่องสักการบูชา เป็นต้น มีพิธีอัญเชิญพระอุคุต พิธีอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง พิธีเจริญพระพุทธรมณฑ์ และเทศน์มาลัยหมื่น มาลัยแสน วันที่สอง มีพิธีแห่ข้าวพันก้อน พิธีเทศน์ พระเวศ และแห่กัณฑ์สมโภช ซึ่งก็คือต้นกัลปพฤกษ์ ที่ทำด้วยหลายเงิน-ทอง⁴ และวันที่สาม ตอนเช้าเป็นพิธีตักบาตรถวายสังฆทานเพื่ออุทิศให้แก่บรรพบุรุษและเพื่อเป็นบุญกุศลแก่ตนเองและครอบครัว เป็นอันเสร็จพิธี จะเห็นว่าวันที่กำหนดจัดส่วนใหญ่จะเลือกวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ เพื่อให้ชาวบ้านที่ทำงานในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนได้มีโอกาสเข้าร่วมทำบุญด้วย

2. จุดมุ่งหมายของการประกอบพิธีกรรม

ในประเด็นจุดมุ่งหมายของการประกอบพิธีกรรมบุญพระเวศนั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม ของวิลเลียม บาสคอม ประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งวิลเลียม บาสคอม ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมไว้ 4 ประการ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่สอง ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่สาม รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และประการสุดท้าย ทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล (Na Thalang, 2005,

⁴ ในภาคอีสานของไทยเรียกว่า กัณฑ์หลอน หรือต้นเงินที่นำเงินและ/หรือสิ่งของต่าง ๆ ปักหรือห้อยไว้ที่ต้นกล้วยหรือไม้ตนเอง

p. 318) จากแนวคิดดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า เหตุผลการจัดพิธีกรรมบุญพระเวด ก็เพื่อสืบทอดจารีตประเพณีหรือที่เรียกว่า ฮีตคอง ที่ทำกันมาแต่โบราณ เพื่อให้ชาวบ้านได้บริจาคเงินหรือทำบุญ เพื่อนำเงินไปบูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ ภายในวัด ซึ่งเป็นคติความเชื่อของชาวพุทธ เพราะการได้ทำบุญถือเป็นการสร้างกุศล เป็นการทำนุบำรุงศาสนาอีกทางหนึ่ง อีกทั้งเป็นการดำรงรักษาวินัยธรรมประเพณี เพื่อความเป็นระเบียบแบบแผนในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมของตนเองอีกด้วย

นอกจากนี้ พิธีกรรมดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชนและเพื่อความบันเทิงใจ เพราะว่าต่างก็ได้มีส่วนร่วมในงานดังกล่าวมากบ้างน้อยบ้าง อาจจะทำด้วยกำลังกายคือการจัดเตรียมสถานที่ และกำลังทรัพย์คือการบริจาคเงินหรือสิ่งของเครื่องใช้เครื่องบูชา ดังงานวิจัยของชญานนท์ แสงศรีจันทร์, อภินันท์ สงเคราะห์ และสุรณี แก้วกลม ซึ่งได้อ้างถึงการสัมภาษณ์ บำเพ็ญ ฌ อุบล โดยท่านได้ให้ทัศนะว่า “อันที่จริงการจัดงานบุญพระเวดนั้นก็เพื่อให้เกิดความสามัคคีและประสานความสามัคคีทั้งในหมู่บ้านเดียวกันและระหว่างหมู่บ้านอีกด้วย” (Saengsrichan, Songkhro & Kaewklom, 2011, p. 48) นอกจากนี้ เสฐียรโกเศศ (Sathiankoset, 1963, p. 281) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อว่า ประเพณีเนื่องในเทศกาล ว่า “แท้ที่จริงงานเทศน์มหาชาติ คนสมัยก่อนโดยเฉพาะคนชนบทเป็นเสมือนปัจจัยส่งเสริมแรงกำลังให้แก่ความเป็นอยู่แห่งสังคมของเขาเท่ากับเป็นชีวิตจิตใจของชาวบ้านอันมีอยู่แก่ศาสนาของเขา และเป็นเครื่องผูกพันความเป็นสามัคคีแก่หมู่คณะ ทั้งทำให้มีความสุขสนานเบิกบาน เป็นความสดชื่นแก่ชีวิตของชาวบ้านด้วย...”

ในกรณีดังกล่าว สุรียา สมุทคุปต์, พัฒนา กิติอาษา และนันทิยา พุทธะ (Samutkhup, Kitiasa & Buddha, 1991, p. 35) ได้ให้ทัศนะว่า “การที่ชาวอีสานจัดงานบุญพระเวดขึ้นมานั้น ก็เพื่อมุ่งหวังให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารด้วย” นอกจากนี้ พ่อมคำพอน (Khamphon, Interview, March 25, 2016) ผู้ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีอัญเชิญพระอุปคุต วัดบ้านโพนเค็ง ก็ได้กล่าวว่า “...มีการจัดงานบุญพระเวดมาแต่โบราณแล้ว เป็นฮีตคองของคนลาว... เป็นโอกาสอันดีที่ไฟฟ้าประชาชนจะได้ทำบุญมหาชาติ ได้บริจาคทานเหมือนกับพระเวสสันดร...บ้านเมืองก็จะได้ร่มเย็นเป็นสุข” หากเราพิจารณาแล้วจะพบว่า เหตุที่พิธีดังกล่าวจัดขึ้นในห้วงเวลาที่ย่างเข้าสู่ฤดูร้อนและก่อนฤดูกาลทำนา การใช้ข้าวสารและข้าวตอกโปรยในพิธีกรรมเพื่อเป็นเสมือนฝน

โบกขรพรรษ⁵ ตกลงมา เพื่อแสดงถึงความอัศจรรย์ของบุญบารมีของพระเวสสันดร และอนุโมทนาในการบำเพ็ญทานบารมี การตกแต่งสถานที่ให้เป็นเสมือนป่ามีผลไม้ เช่น อ้อย มะพร้าว การใช้โองใส่ น้ำจำลองเป็นสระโบกขรณีและมีสัตว์น้ำ เช่น ปลา เต่า ตลอดจนการใช้ข้าวพันก้อนในพิธีกรรม ก็มีนัยยะแสดงถึงความมุ่งหวังให้ฝนตกตามฤดูกาล ข้าวกล้าพืชพันธุ์ธัญญาหารมีความอุดมสมบูรณ์ และเพื่อให้ชุมชนมีความเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย

3. การจัดเตรียมเครื่องบูชา

เครื่องบูชา หรือเครื่องคณาพันหรือเครื่องสักการบูชาที่ชาวบ้านใช้ในพิธีเทศน์พระเวศน์นั้น น่าจะมีที่มาจากเนื้อเรื่องในผลานิสงส์ของการเทศน์มหาชาติ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า กัณฑ์ฉลอง ดังข้อความว่า

“...อันว่าบุคคละทั้งหลายฝูงใดฝูงหนึ่งนำเอามาแล้วยังเครื่องสักการบูชาเป็นเค้า เทว่าได้พอพันทุกสิ่งทุกอัน คือว่าประธูปพันดวง ประทีปพันดวง เทียนพอพัน ดอกไม้พอพันทุกสิ่ง ข้าวก็ให้ได้พันก้อน ช่อธูปอันแลพันบูชาด้วยอันคมรพนไหว้แลอย่าแฉียง...ยอยกมือพนมทั้งสิบนิ้ว ตั้งไว้เหนือหว่างคิ้วแล้วฟังเอา ยังมหาเวสสันดรชาดกดวงนี้ ให้แล้วในวันหนึ่งมือเดียว...อันว่าความมักความปรารถนาทั้งมวลแห่งบุคคละทั้งหลายฝูงนั้น ก็จักให้แล้วบรรวนในที่ซ่องหน้าแห่งพระเจ้าตนมีชื่อว่าเมตโดยอันจักลงมาตรัสเป็นพระ ในกายการภาคหน้าพันแท้ดีหลี”

(P. Dammikamuni, 2011, pp. 217-218)

---

⁵ ฝนโบกขรพรรษ มีลักษณะเป็นสีแดง ผู้ใดใคร่เปียกก็จะเปียก ผู้ใดไม่ใคร่เปียกจะไม่เปียก ส่วนแก้ว 7 ประการนั้น คือ แก้วทอง แก้วเงิน แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วพิฑูรย์ แก้วปัทมา และแก้ววชิระ เรื่องราวดังกล่าวปรากฏใน 2 ตอน คือ กัณฑ์ฉกษัตริย์และนครกัณฑ์ ในกัณฑ์ฉกษัตริย์ ทกษัตริย์ได้พบกันต่างก็รำไห้จนสลบไปทั้งหมด พระอินทร์จึงบันดาลฝนโบกขรพรรษตกลงมา ส่วนในนครกัณฑ์ เมื่อพระเวสสันดรได้ครองเมือง ได้ทรงบำเพ็ญทานอันยิ่งใหญ่ พระอินทร์จึงได้บันดาลฝนแก้ว 7 ประการตกลงมา (Saengsrichan, Songkhro & Kaewklom, 2011, p. 44)

ในประเด็นนี้ ปรีชา พินทอง (Pinthong, 1982, p. 69) กล่าวว่า “เมื่อถึงวันรวม ญาติโยมภายในบ้านจะมารวมกันที่ศาลาโรงธรรม เพื่อจัดเตรียมเครื่องสักการะ มีข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน พุง อย่างละพัน พุงใหญ่ 8 อัน ปักไว้ในทิศทั้ง 8 รอบศาลาโรงธรรม ตั้งหม้อน้ำมนต์ 4 หม้อ แล้วปลุกทออุทิศขึ้นทางทิศตะวันออกศาลาโรงธรรม”

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ในวันตั้งบุญหรือวันแรกของงานบุญ มีการประดับตกแต่งสถานที่และจัดเตรียมเครื่องบูชาเป็นจำนวนมากให้ครบอย่างละพันตามจำนวนคาถาบาลีในวรรณกรรม ซึ่งความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยมีอิทธิพลต่อวิถีปฏิบัติของชาวพุทธมาก ดังที่ว่า “ใครฟังเทศน์มหาชาติครบทั้ง 13 กัณฑ์ ภายในวันเดียว ใครได้บูชาสักการะด้วยเครื่องบูชาคาถาพันจะได้รับอานิสงส์มากและได้เกิดในศาสนาของพระศรีอารีย์” เครื่องบูชาคาถาพัน⁶ ที่จำเป็นต้องมีอย่างละพัน ก็คือ ชั้นหมากเบ็ง⁷ เทียน⁸ รูป เหมียง หมาก นอกจากนี้แล้วก็มีธงชาติลาวและธงฉัพพรรณรังสี⁹ ที่ปักไว้ในสี่มุมรอบพระอุโบสถ และรอบศาลาโรงธรรม สะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาและความสามัคคีของชุมชนที่มีต่อพุทธศาสนาและที่มีต่อพิธีกรรมบุญพระเวทตามที่ได้ทำสืบทอดกันมา

สำหรับเทียนคาถาพันนั้น จะใช้ด้ายหรือยางรัดเป็นมัดให้ได้เท่ากับจำนวนกัณฑ์ของพระเวทซึ่งมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ นับเป็นคาถาได้จำนวน 1,000

⁶ ตามจำนวนคาถาของกัณฑ์ต่าง ๆ มีดังนี้ ทศพร 19 คาถา หิมพานต์ 134 คาถา ทานกัณฑ์ 209 คาถา วนปเวสน์ 57 คาถา ชูชก 79 คาถา จุลพน 35 คาถา มหาพน 80 คาถา กุมาร 101 คาถา มัทรี 90 คาถา สักกบรรพ 43 คาถา มหาราช 69 คาถา ฉกษัตริย์ 36 คาถาและนครกัณฑ์ 48 คาถา รวมหนึ่งพันคาถาพอดี

⁷ ทำจากใบตองเป็นรูปกรวยคว่ำ เย็บใบตองในแต่ละมุมขึ้นเป็นชั้นๆ เป็นรูปคล้ายเจดีย์ให้เป็นชุดเดียวกันด้วยไม้กลัดหรือเข็ม ที่ส่วนปลายของกรวยประดับด้วยดอกไม้สีส้ม อาจแซมด้วยดอกไม้ในชอกของกรวยด้วยก็ได้

⁸ แม่แดงอ่อน สีบุนเหลือง ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าหรือผู้จัดการในส่วนอาหารและเครื่องสักการบูชาฝ่ายฆราวาสในพิธีให้สัมภาษณ์ว่า เทียนที่ใช้ในพิธีกรรมนี้เป็นเทียนขี้ผึ้งจริง ซึ่งที่ลาวจะจำหน่ายกิโลกรัมละ 150,000 กีบ (ประมาณ 600 บาท) แต่ถ้าเป็นของปลอมจำหน่ายกิโลกรัมละ 60,000 กีบ (ประมาณ 240 บาท)

⁹ ธงฉัพพรรณรังสี เป็นธงที่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกได้ประกาศให้เป็นธงพุทธศาสนาสากลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา

คาถา แต่ในทางปฏิบัติจะนับรวมกัณฑ์มาลัยหมื่น ซึ่งมี 37 คาถา และกัณฑ์มาลัยแสน ซึ่งมี 40 คาถาเข้าด้วย รวมเป็น 1,077 คาถา และเขียนจำนวนคาถาใส่ในกระดาษติดไว้กับมัตเทียน เมื่อพระสงฆ์เทศน์ถึงกัณฑ์ใดก็จะจุดเทียนและรูปตามจำนวนคาถาของกัณฑ์นั้น ๆ นอกจากนี้ มีการจัดเตรียมโองใส่เอาไว้เพื่อทำเป็นน้ำพระพุทธรมนต์ ซึ่งบ้านโพนเค็งเตรียมไว้ 1 ลูก โดยตั้งไว้ด้านหน้าโต๊ะหมู่บูชา ทั้งนี้ชาวบ้านยังคงมีความเชื่อว่า เครื่องบูชาต่าง ๆ ที่อยู่ใต้อาสนวิหารที่ประกอบพิธี เช่น ข้าวพันก้อน น้ำพระพุทธรมนต์ เป็นต้น เป็นของศักดิ์สิทธิ์สามารถชำระล้างสิ่งอัปมงคลทั้งหลายได้ เมื่อเสร็จพิธีกรรมแล้วก็จะแบ่งปันกันนำกลับไปบ้าน เก็บข้าวพันก้อนไว้บูชา ประพรมน้ำมนต์ให้แก่ลูกหลานที่ไม่มีโอกาสได้มาร่วมงานนี้ ตลอดจนนำไปประพรมในสถานที่ต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อไป

4. พิธีอัญเชิญพระอุปคุต

ทุกครั้งที่มีการประกอบพิธีพระเวท จำเป็นต้องมีพิธีอัญเชิญพระอุปคุตเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ปกป้องรักษาให้การจัดงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งพระอริยานุวัตร เขมจารี (Khemajari, 1963) ได้กล่าวไว้ในระเบียบโบราณประเพณี การทำบุญมหาชาติภาคอีสานไว้ว่า “...เหตุที่อัญเชิญมาในงาน เพราะมีความเชื่อว่า ท่านสามารถป้องกันภัยอันตราย รักษาความสงบของงานให้เป็นระเบียบ เพราะสมัยโบราณนั้น การทำบุญ ฆะเวทถือว่ามีความสนุกสนานมาก เป็นหัวใจของประเพณีที่ทุกคนในหมู่บ้านหรือชุมชนร่วมแรงร่วมใจ ถ้าเล่นก็เล่นเต็มที่ ทั้งนี้มีการสังสรรค์ร่วมกันและมีอบายมุขเข้ามาในงานบุญ อาจจะก่อเหตุทะเลาะวิวาท จึงต้องมีพิธีอัญเชิญพระอุปคุตมาเพื่อป้องกันภัยอันตราย รักษาความสงบของงาน และปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้ร่มเย็นเป็นสุข...”

การประกอบพิธีดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ในพิธีกรรมบุญพระเวท แต่ก็มีรายละเอียดแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเข้าใจตลอดจนวิธีการดำเนินการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ อาจมีคนไปอัญเชิญเพียงไม่กี่คน จากการเก็บข้อมูลที่บ้านโพนเค็ง พบว่ามีเพียงผู้ทำพิธี 1 คน คือพ่อคำพอน อายุ 75 ปี และสามเณร 1 รูป เท่านั้น โดยจะทำพิธีอัญเชิญพระอุปคุตในเวลา 13.00 น. ก่อนพิธีอัญเชิญพระเวทสันดรเข้าเมือง ซึ่งเริ่มเวลา 14.30 น. โดยมีสิ่งของสำหรับการอัญเชิญเพียง 4 อย่าง คือ บาตร ผ้าไตรจีวร ชั้น 5 และก้อนหิน

1 ก้อน¹⁰ ขนาด 3x5 เซนติเมตร เมื่อไปถึงบริเวณแหล่งน้ำในหมู่บ้านจะใช้ด้ายมัดก้อนหินแล้วโยนก้อนหินลงแม่น้ำ ก่อนจะกล่าวคำอัญเชิญ ผู้ทำพิธีจะจัดเตรียมขัน 5 มีดดอกไม้ และจุดเทียน 2 เล่ม ยกขัน 5 ขึ้นระหว่างอก พร้อมกับกล่าวคำบูชาว่า นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 ครั้ง) จากนั้น บอกกล่าวต่อเจ้าที่หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตย์บริเวณนั้นว่า “ข้าแต่เจ้าที่เจ้าทางที่ยกขาของเขตแห่งนี้ บัดนี้ข้าจะมาขออัญเชิญพระอุปคุต เพื่อที่จะไปศึกษาบุญผะเหวดบ้านโพนเค็ง”

จากนั้น ก็กล่าวคำอัญเชิญว่า สาธุ อุกาสะ อุกาสะ ผุ่งข้าทั้งหลายภายใน มีพระสงฆ์เป็นค้ำ ภายนอกมีฝูงคนเฒ่าเป็นประธาน พวกกันจัดเครื่องสักการะมาขอกราบไหว้ อุปคุตไ้้มหาเถรฤทธิรงค์อาจ นิรมิตแก้วกุฎี กลางนทีแม่น้ำใหญ่ มักใคร่ด้วยพรหมจารี อยู่สุขขีบ่เศร้า บัดนี้ ผุ่งข้าพเจ้าทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและน้อยใหญ่ มักใคร่อยากฟังเทศนาชื่อว่าเวสสันดรชาดก บิให้บกในมืออื่น อยู่ในเขตอาสามวัดโพนเค็ง บัดนี้ ผุ่งข้าพเจ้าทั้งหลาย มาขออาราธนามหาเถรผู้ทรงคุณธรรม ขึ้นมาจากแม่น้ำไปผาผิมาร บิให้มาพาลในมือฟังเทศน์ บิให้มาก่อนเหตุมือทำบุญ เพื่อให้เป็นมงคลแก่ผุ่งข้าทั้งหลาย ทุกถ้วนหน้าหาอยู่สุขสำราญ สะวะนะการให้ตลอด ก็ข้าเทอญ

บทอัญเชิญพระอุปคุตในแต่ละพื้นที่อาจแตกต่างกันอยู่บ้างในด้านการใช้คำและการใช้ภาษา ขึ้นอยู่กับการจดจำหรือการคัดลอกสืบต่อกันมา แต่โดยเนื้อหาสำคัญจะคล้ายกัน คือ เป็นการสรรเสริญว่าพระอุปคุตเถระเป็นผู้มีฤทธานาภาพมาก และขออัญเชิญมาปราบมารทั้งหลายที่จะมารบกวนพิธี เพื่อให้งานสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

เมื่อกล่าวอัญเชิญเสร็จแล้วก็จะต้องเอาก้อนหินขึ้นมาใส่ในบาตรเดินทางกลับวัด จากนั้นนำสิ่งของทั้งหมดไปวางไว้มุมด้านใน¹¹ ด้านซ้ายของพระประธานในศาลาโรงธรรมหรือหอแจก ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม โดยสมมติว่าเป็นที่ประดิษฐานของพระอุปคุต เรียกได้ว่า เป็นการประกอบพิธีกรรมแบบเรียบง่าย

¹⁰ ก้อนหินคือสิ่งสมมติเป็นพระอุปคุต ซึ่งผู้ทำพิธีจะใช้ก้อนหินนี้เป็นประจำทุกปี

¹¹ ในหลายพื้นที่ สปป.ลาว และในภาคอีสานของไทย มักจะทำหอพระอุปคุตดังกล่าวเป็นหลังเล็กคล้ายกับศาลาปูตาหรือศาลพระภูมิเจ้าที่ ตั้งไว้ทางด้านตะวันออกของศาลาอเนกประสงค์หรือหอแจกหรือวิหารซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีบุญพระเหวด

โดยชุมชนได้มอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรมเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้ครบองค์ประกอบสำคัญในการทำบุญพระเวศด้วยความเชื่อที่ว่าจะต้องมีการอัญเชิญพระอุปคุตเพื่อคุ้มครองงานให้ปลอดภัยสำเร็จลุล่วงดังกล่าวนั่นเอง

5. พิธีอัญเชิญพระเวศสันดรเข้าเมือง

พิธีอัญเชิญพระเวศสันดรเข้าเมือง เป็นพิธีที่จำลองเหตุการณ์ตามท้องเรื่องในวรรณกรรม ตอนนครกัณฑ์ ความสำคัญของพิธีอัญเชิญพระเวศสันดรเข้าเมือง ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า พระเวศสันดรเป็นผู้มีบุญบารมี เสมือนตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ การอัญเชิญคนดีมีคุณธรรมกลับไปปกครองบ้านเมือง ก็เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง พิธีดังกล่าวจะเริ่มในวันแรก เวลาประมาณ 14.00 น. จะมีการตีกลอง-ฆ้องและป่าวประกาศเชิญชวนให้ชาวบ้านมาร่วมพิธี ในบริเวณลานของชุมชนที่อยู่ท้ายบ้าน ที่พิจารณาดูแล้วเหมาะแก่การประกอบพิธีกรรม โดยสมมติว่าเป็นป่าในเขาวงกตคีรีที่พระเวศสันดรถูกเนรเทศให้ไปอยู่ป่าตามท้องเรื่องพระเวศสันดรนั่นเอง โดยผู้นำพิธีประกอบพิธีตามลำดับ คือบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล 5 และทำพิธีอัญเชิญพระเวศสันดร

เป็นที่น่าสังเกตว่า บ้านโพนเค็งปัจจุบันมีการประกอบพิธีอย่างเรียบง่าย และเพื่อลดค่าใช้จ่าย จากการสัมภาษณ์แม่แดงอ่อน สิบุนเฮียง ชาวบ้านโพนเค็ง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดงาน กล่าวได้ว่าเป็นแม่งานทั้งในเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องสักการบูชา และปัจจัยถวายพระ ได้กล่าวว่า ในอดีตเคยมีการจ้างขบวนช้างและขบวนม้ามาแห่พระเวศสันดรขบวนละห้าแสนกีบ (สองพันบาท) และถ้ามีการจำลองบุคคลแต่งกายเป็นพระเวศสันดร มัทที กัณฑา ซาลี และซุกดด้วยก็จะมีค่าใช้จ่ายมากกว่าหนึ่งล้านกีบ แต่ปัจจุบันตัดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ออกไป เพื่อจะได้นำปัจจัยที่ได้จากการจัดงานไว้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดหรือไว้ใช้ในคราวจำเป็นของวัด เพราะการจัดงานแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก เช่น ค่าปัจจัยถวายผู้เทศน์อย่างน้อยถวายรูปละ 400 บาท และยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก แม้จะมีผู้มีจิตศรัทธาร่วมเป็นเจ้าภาพเรื่องอาหารคาวหวานและน้ำดื่มมาถวายพระสงฆ์และไว้บริการผู้มาร่วมงานบุญบ้างแล้วก็ตาม (Sibunhueng, Interview, March 25, 2016)

สิ่งที่น่าสนใจในขบวนแห่ก็คือมีการจัดขบวนแห่โดยใช้ช้างและม้าที่สมมติขึ้นตั้งไว้บนรถกระบะ โดยใช้โครงไม้ไผ่หรือโครงเหล็กประกอบเป็นทำเป็นตัวช้างและม้า ซึ่งเจ้าศรัทธาหรือเจ้าภาพหลักในการทำบุญจะใช้ธนบัตรจริงประดับที่

ตัวข้างและม้า¹² ส่วนผู้ร่วมพิธีจำนวนมากซึ่งแต่งกายด้วยอาภรณ์ที่เหมาะสมและสวยงามนั้น บ้างก็ถือขันหมากเบ็ง บ้างก็ถือต้นเงินต้นทอง ซึ่งลาวเรียกว่า กัลปพฤกษ์¹³ หรือหลาบเงินหลาบคำ เพื่อให้เหมือนกับเรื่องราวในครมกัมที่พระเจ้าสุลัยพร้อมด้วยองครักษ์เสนาอำมาตย์ ตลอดจนไพร่ฟ้าประชาชนทั้งหลายได้จัดขบวนแห่ 4 ขบวนได้แก่ ขบวนข้าง ขบวนม้า ขบวนรถ และคนเดินเท้า เพื่อรับพระเวสสันดรกลับเข้าเมืองนั่นเอง ระหว่างทางจะมีชาวบ้านจำนวนมากนำพาน้ำเปล่าน้ำหวานจำนวนมากถวายพระสงฆ์สามเณรและต้อนรับผู้เข้าร่วมขบวน เรียกได้ว่าทุกคนได้ดื่มอย่างเต็มที่ สะท้อนให้เห็นการให้หรือการบริจาค ความมีน้ำใจและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย และเมื่อเข้ามาในเขตวัดและเวียนรอบอุโบสถ 3 รอบแล้ว จะนำต้นกัลปพฤกษ์เหล่านั้นถวายพระสงฆ์ต่อไป¹⁴

จากการสังเกตพิธีกรรมของบ้านโนนเค็ง พบว่า การถวายข้าง ม้า และต้นกัลปพฤกษ์เหล่านั้น ส่วนใหญ่เพื่อทำบุญอุทิศให้แก่ผู้มีพระคุณ ญาติพี่น้อง บรรพ

---

¹² ผู้วิจัยคิดว่า ในวิถีการทำบุญของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นที่สังคมไทยหรือที่ใด ๆ การที่ผู้ที่มีกำลังทรัพย์และมีบริวารมากรับเป็นเจ้าศรัทธา เจ้าภาพหลัก หรือเป็นประธาน โดยเขียนหรือจารึกไว้ในวัตถุหรือสถานที่ใด ๆ นั้น นอกจากเพื่อสร้างบุญบารมีให้แก่ตนตามความคิดความเชื่อของตนเอง และเพื่อให้คนอื่นได้ร่วมชื่นชมยินดีหรือที่เรียกว่าร่วมอนุโมทนาแล้ว ในขณะที่เดียวกัน บางคนก็อาจเป็นการประกาศสถานะทางสังคมของตนให้คนอื่นได้รับทราบอีกทางหนึ่งด้วย

¹³ คติการเรียกกัลปพฤกษ์นี้ น่าจะเนื่องมาจากความเชื่อเกี่ยวกับการปรารถนาไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งพุทธศาสนิกชนเชื่อว่า ในโลกของพระพุทธเจ้านามว่าพระศรีอริยเมตไตรยนั้น มีต้นไม้ชื่อว่ากัลปพฤกษ์เกิดขึ้นในสิมมเมือง ใครปรารถนาอะไรก็ไปขอกับต้นไม้ชนิดนี้ มนุษย์จะมีความสุข ไม่มีคนยากจน เป็นต้น ดังนั้น การทำเป็นต้นกัลปพฤกษ์ก็น่าจะเพื่อความมุ่งหวังความสุขสบายในโลกปัจจุบันและในโลกอนาคตดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนชาวลาวส่วนใหญ่ถือคติเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ต่างจากในสังคมไทยที่เรียกว่า ถวายกัณฑ์เทศน์ กัณฑ์หลอน ต้นเงิน สังฆทาน หรือแม้กระทั่งถวายของ เป็นต้น

¹⁴ ที่ภาคอีสานของไทย จะนิยมใช้ผ้าพระเวทในขบวนอัญเชิญพระเวสสันดร เสร็จแล้วจะนำไปชิงไว้บนผนังศาลาโรงธรรม ส่วนที่บ้านโนนเค็ง (รวมถึงทุกวัดในลาว) ไม่ใช้ผ้าพระเวทในขบวนอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง อาจเนื่องด้วยสถานที่ประกอบพิธีของบ้านโนนเค็งมีการเขียนภาพเรื่องพระเวสสันดรไว้ตามผนังแล้ว ขณะที่ที่ทุ่งเทศน์ก็สามารถมองดูภาพและข้อความสั้น ๆ ที่สรุปเรื่องราวของพระเวสสันดรไปด้วยได้

บุรุษของตน ตลอดจนเจ้ากรรมนายเวร เห็นได้จากกระดาศ ข้อมความเป็นภาษาลาว ที่ระบุว่า “ข้าพเจ้านาย/นาง.....พร้อมด้วยลูกหลานทุกคน มีจิตใจใสศรัทธาสราง ... (ม้า ช้าง ต้นกล้วยพลูกล้วย)...พร้อมจำนวนเงิน.....กีบ เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลไปให้ดวง วิญญาณ...(พ่อ/แม่/พี่ชื้อว่า.....” เป็นต้น ซึ่งติดหรือเสียบไว้ที่ข้าง ม้า ต้น กล้วยพลูกล้วยนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น พิธีกรรมบุญพระเหวด นอกจากสะท้อนให้เห็นคติ ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานในพุทธศาสนาแล้ว ถือเป็นโอกาสอันสำคัญของ ชุมชนในการปลุกฝังคนในชุมชนให้เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที มีความรักเคารพนับ ถือบรรพบุรุษหรือผู้มีพระคุณอีกด้วย

6. พิธีเจริญพระพุทธมนต์และเทศน์มาลัยหมื่น-มาลัยแสน

พิธีเจริญพระพุทธมนต์ หรือเรียกอีกอย่างว่า สวดพระปริตตมงคล โดยเริ่ม พิธีตอนค่ำ ประมาณ 17.00 น. โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระงับทุกข์ โศก โรค ภัยอันตราย และเพื่อความ เป็นสวัสดิมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธี โดยนิมนต์พระสงฆ์ทุกรูป ทั้งที่นิมนต์มาจากวัดอื่นและทั้งที่อยู่ภายในวัดเพื่อประกอบพิธี ซึ่งพิธีดังกล่าวคล้าย กับการเจริญพระพุทธมนต์ในงานมงคลทั่วไป

อย่างไรก็ดี พิธีดังกล่าวที่บ้านโพนเค็งมีความน่าสนใจ กล่าวคือ ระหว่างที่มี การเจริญพระพุทธมนต์อยู่นั้น พระสงฆ์สามเณรจำนวน 5 รูปต่างก็อ่านบทสวดบท โปธิสัตว์ และบทอธิปิโส จากเอกสารใบลานที่บันทึกด้วยอักษรทองถิ่นที่บันทึกด้วย อักษรธรรมด้วย ซึ่งสีลา ดวงดี กล่าวว่า การอ่านบทสวดจากเอกสารใบลานเป็น ธรรมเนียมมาแต่โบราณในงานบุญพระเหวด (Duangdi, Interview, March 27, 2016) ดังนั้น กล่าวได้ว่า ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมในพิธีการเจริญพระพุทธมนต์ใน พิธีดังกล่าวไว้ได้ เพราะปกติผู้ที่สามารถอ่านอักษรธรรมจากเอกสารใบลานได้ใน ปัจจุบันในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีน้อยมาก

ขั้นตอนหลังจากการเจริญพระพุทธมนต์ เป็นพิธีการเทศน์มาลัยหมื่นและ มาลัยแสน โดยเทศน์กัณฑ์มาลัยหมื่น 1 รูป และกัณฑ์มาลัยแสน 1 รูป เนื่องจาก คัมภีร์มาลัยหมื่นและมาลัยแสนที่ใช้เทศน์ของบ้านโพนเค็งมีเรื่องราวโดยสังเขป คัมภีร์เทศน์เป็นหนังสือเล่มชื่อ “หนังสือเทศนามหาชาติ ลำพระเวสสันดรชาดก” บันทึกด้วยอักษรลาวปัจจุบัน โดยใช้เวลาในการเทศน์ประมาณ 20 นาที อย่างไรก็ตาม เนื้อหาโดยย่อของกัณฑ์มาลัยหมื่นกล่าวถึงพระมาลัยขึ้นไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อไปนมัสการพระธาตุจุฬามณี ได้พบพระอินทร์ และได้สนทนาธรรมเรื่องบาป

บุญกับพระศรีอริยเมตไตรย ส่วนกัณฑ์มาลัยแสน กล่าวถึงพระมาลัยกลับสู่มนุษยโลก นำเรื่องที่ได้สนทนากับพระศรีอริยเมตไตรยมายกให้ชาวเมืองเล็กทำบาป เร่งสร้างบุญกุศล

7. พิธีแห่ข้าวพันก้อน

ข้าวพันก้อน เป็นสัญลักษณ์ของจำนวนกาลาในเรื่องพระเวสสันดรชาดก กล่าวคือ ต้นฉบับเดิมของวรรณกรรมเรื่องนี้เขียนเป็นภาษาบาลี มีหนึ่งพันพระคาถา หรือที่เรียกกันว่า เทศน์คาถาพัน โดยแบ่งเป็น 13 กัณฑ์ ตั้งแต่ กัณฑ์ ทศพรจนถึงนครกัณฑ์ ดังนั้น ชาวบ้านจึงนำข้าวหนึ่งที่สุดแล้วปั้นเป็นลูกกลม ๆ ขนาดเท่าหัวแม่มือหรือผลมะขามป้อมแล้วใช้ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นซี่เล็ก ๆ หรือก้านมะพร้าวความยาวขนาด 12-15 นิ้วเสียบข้าวสุกที่ปั้นไว้ โดยไม้หนึ่งอันจะเสียบได้จำนวน 10-30 ก้อน แล้วนำไปเสียบที่ซ้นหมากเบ็งหรือฐานรอง จนครบตามจำนวนหนึ่งพันก้อน¹⁵ แล้วนำไปประดับตกแต่งไว้ในบริเวณพิธี

สำหรับพิธีแห่ข้าวพันก้อนนั้น เริ่มในเวลาตอนดึกของวันแรก เวลา 01.00 น. เป็นต้นไป การที่เริ่มในเวลาดึกเช่นนี้เนื่องจากต้องการให้พิธีการเทศน์พระเวทสำเร็จภายในหนึ่งวัน ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องมาลัยหมื่นมาลัยแสน ความตอนหนึ่งว่า “... ถ้าผู้ใดต้องการเกิดในศาสนาของท่านอย่าฆ่าตีพ่อแม่ สมณะพรหมณาจารย์ อย่าทำลายพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่ายุ่งให้พระสงฆ์แตกแยกจากกัน ให้ฟังเทศน์มหาชาติให้จบในวันเดียวจะได้เกิดในศาสนาของพระองค์ท่าน” (Thai Cultural Encyclopedia Foundation, Northeastern Region, 1999, p. 5374) เมื่อถึงเวลาดังกล่าวผู้นำประกอบพิธีพร้อมด้วยอุบาสกและอุบาสิกา (ส่วนหนึ่งได้นอนค้างคืนที่ศาลาการเปรียญหรืออุโบสถ) พร้อมกันในสถานที่ประกอบพิธีเทศน์พระเวท และเริ่มขึ้นตอนด้วยการให้ประธานในพิธีจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย และผู้นำพิธีกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย สมทานศีล

---

¹⁵ อาจมีข้าวพันก้อนมากกว่าจำนวนพันก้อนได้ เนื่องจากชาวบ้านต่างมีศรัทธาต้องการมีส่วนร่วมในการทำข้าวพันก้อนด้วย บางคนทำมาจากบ้านแล้ว เช่น เอื้ออัมพร ใต้ให้ข้อมูลว่า ตนทำข้าวพันก้อนมาจากบ้าน จำนวน 21 ไม้ ๆ ละ 20 ก้อน โดยมีความเชื่อว่า นำอายุของคนในครอบครัวทั้งหมดรวมกัน แล้วทำข้าวพันก้อนเกินจากอายุ เพื่อจะได้มีอายุยืน กับทั้งมีความเชื่อว่า คืออยู่ คู่หนี จึงทำข้าวพันก้อนจำนวน 21 ไม้ดังกล่าว (Amphon, Interview, March 26, 2016)

จากนั้นก็พากันถือฐานต้นกล้วย หรือแจกันที่ข้าวพังก่อนเสียบอยู่คนละอันสองอัน และถือขันหมากเบ็ง ตลอดจน ข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน โดยถือออกมาด้านนอกศาลาโรงธรรม และจุดเทียนรูปที่ตนเตรียมมาแล้วก็จะเริ่มแห่ข้าวพังก่อนโดยมีผู้นำเปล่งบท นะโม ตัสสะ ฯลฯ 3 จบ จากนั้นจึงขึ้นบทแห่ข้าวพังก่อน แล้วให้คนอื่นที่ร่วมแห่ข้าวพังก่อนพูดตาม โดยเดินทักษิณาวรรตคือเวียนขวา 3 รอบ ในขณะที่แห่ข้าวพังก่อนผู้นำจะพากล่าวบทแห่ข้าวพังก่อนและให้คนอื่นว่าตามเป็นคำ ๆ ว่า “นะโมนะมัย จอมไตรปิฎก พระยกออกมา ในลำพะเหวด ในเขตอาณา ผู้เข้าทั้งหลาย คึดมั่งไขว่หา หมากเบ็งสะพาด ข้าวสะอาดบูชา ซาเฮฮา สามดวงยอดแก้ว มาขอเขตแล้ว มาพร้อมบูชา สาธุ สาธุ สาธุ”

พอจบบทก็เริ่มใหม่ โดยทำอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ พร้อมกันนั้นมีการลั่นฆ้องเป็นระยะ ๆ เมื่อเวียนครบ 3 รอบแล้ว จึงเอาข้าวพังก่อนวางไว้ริมผนังหรือบนพุ่มไม้ ด้านนอกศาลาโรงธรรม ก่อนจะเอาขันหมากเบ็งที่มีข้าวพังก่อนเสียบอยู่ไปวางไว้หน้าธรรมาสน์และบริเวณที่วางเครื่องบูชาต่าง ๆ ด้วย ซึ่งรูปแบบของพิธีแห่ข้าวพังก่อนดังกล่าว โดยทั่วไปจะคล้ายกับของภาคอีสานของไทย

8. พิธีเทศน์พระเหวด

หลังจากพิธีแห่ข้าวพังก่อนแล้ว เป็นพิธีกรรมการเทศน์พระเหวด ซึ่งมีขั้นตอนคล้ายกันกับภาคอีสานของไทย คือการประกาศให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้รับทราบร่วมอนุโมทนาและเชิญฟังเทศน์มหาชาติ การอาราธนาเทศน์มหาชาติ และการอาราธนาธรรม ตัวอย่างบทอาราธนาเทศน์มหาชาติ ว่า

สุนันตุ โจนโต เย เทวา สังฆา ตูราเทพยดาเจ้าทั้งหลาย
อันยายยังอยู่ทุกหมู่ไม่ว่าไพรพะนอม ทุกเหวฮ่อมฮาวป่า ทุก
ประเทศท่าฮาวเขา ทุกแถวเถาเถื่อนถ้ำ ทุกทำน้ำและวัง
ปลา...บัดนี้ข้าจักแจกคาถาเวสสันดรชาดกเป็นคาถาพัน
ฉีกักแบ่งเป็นกัณฑ์ ได้สิบสามกัณฑ์ พรรณนาในทศพร
กัณฑ์เป็นค้ำมีสิบเก้าคาถา... ฯลฯ...บัดนี้ผู้ฟังทั้งหลายขอ
อาราธนาพระเจ้าผู้วิเศษขึ้นเทศนาเรื่องมหาเวสชาดก อัน
พระธรรมสังคากาจารย์เจ้ายกมาเทศนาว่า อาทิกลยามัง
มัชฌเมกัลยามัง ปะริโยสานะกัลยามัง สาดถัง สะพยัญ
ชะนัง เกวะละปะริปุณณัง ปะริสุทัง พรหมะจะริยัง
ปะกาเสถะ โน โอกาสะ อาราธนะนัง กะโรมะ.

จากนั้น จะมีการเทศน์สังกาส (บอกศักราช) ว่าด้วยเรื่องราวของพุทธเจ้า ในครั้งพุทธกาล การเผยแผ่พระศาสนา จนถึงการสิ้นสุดของพุทธศาสนา เมื่อถึง พุทธศักราช 5,000 ปี สำหรับกัณฑ์แรก โดยทั่วไปจะกำหนดให้ประธานสงฆ์เป็นผู้เทศน์ จากการเก็บข้อมูลพบว่า ทางบ้านโพนเค็งได้ให้เจ้าอาวาสของวัด ซึ่งเป็นประธานสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้เทศน์ จากนั้นก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ตั้งแต่กัณฑ์แรก คือทศพรไปจนถึงกัณฑ์สุดท้ายคือนครกัณฑ์

ปริษา พินทอง (Pinthong, 1982, p. 1) ได้ให้ทัศนะว่า “ชาวอีสานเมื่อเทศน์พระเวสจะต้องเทศน์มาลัยหมื่น มาลัยแสน และฉลองพระเวสก่อนเพื่อเป็นการแสดงอานิสงส์ของทำบุญพระเวส” แต่จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า มีรูปแบบแตกต่างออกไป กล่าวคือ มีการเทศน์กัณฑ์ฉลองหรืออานิสงส์ของการฟังเทศน์พระเวสหลังจากจบกัณฑ์สุดท้ายแล้ว เพื่อเน้นย้ำให้เห็นว่า หากใครได้ฟังเทศน์มหาชาติและได้บูชากัณฑ์เทศน์ในแต่ละกัณฑ์จะได้รับอานิสงส์อย่างไรบ้าง

ในภาคอีสานของไทย มักจะนิมนต์พระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงและมีน้ำเสียงไพเราะมาเทศน์ เรียกว่า การเทศน์เสียงหรือเทศน์แหล่ อย่างน้อย 1-2 รูป โดยเฉพาะกัณฑ์กุมารและมัทที เพื่อดึงดูดคนให้เข้าวัด บริจาคทาน และฟังธรรม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งและเกิดศรัทธาปสาทะในพุทธศาสนามาอย่างยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม สีลา ดวงดี ซึ่งปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนวิทยาลัยสงฆ์อุดรธานี และยังเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมบุญพระเวสที่วัดมีไชยาราม นครหลวงเวียงจันทน์อีกด้วย ได้กล่าวว่า “ในงานบุญพระเวสที่จัดขึ้นในแต่ละปี จะเป็นเวทีให้พระสงฆ์สามเณรที่ไม่มีประสบการณ์ในการเทศน์และเพิ่งฝึกหัดเทศน์ได้มีโอกาสนำเทศน์จริง เป็นการทดสอบความรู้ความสามารถของแต่ละรูป หลังจากที่ได้เรียนและฝึกซ้อมมาเป็นรมปี ซึ่งพระที่ทำหน้าที่เป็นครูสอนเทศน์จะประเมินความสามารถของลูกศิษย์ตน เพื่อที่จะได้นำไปพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอีกด้วย” (Duangdi, Interview, March 27, 2016) เป็นที่น่าสังเกตว่า ที่บ้านโพนเค็ง ผู้ที่ทำหน้าที่เทศน์มีเพียงไม่กี่รูป และมักจะเป็นสามเณรหรือพระภิกษุที่เพิ่งบวชมาได้ไม่นาน เนื่องด้วยในปัจจุบัน พระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัดมีค่อนข้างน้อยนั่นเอง

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า รูปแบบการเทศน์ยังคงเป็นแบบดั้งเดิมกล่าวคือใช้วิธีการเทศน์ตามเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ตั้งแต่ทศพรไปจนถึงนครกัณฑ์ โดยมีการสลับผู้เทศน์ หากแต่คัมภีร์ที่ใช้เทศน์ไม่ใช่ที่บันทึกด้วยอักษรท้องถิ่นคืออักษรธรรม แต่ใช้หนังสือชื่อ เทศนามหาชาติ ลำพระ

เวสสันดรชาดก บันทึกด้วยอักษรลาวปัจจุบัน¹⁶ เพราะผู้เทศน์ส่วนใหญ่อ่านอักษรธรรมไม่ออก โดยมีผู้เทศน์ประมาณ 20 รูป แต่ละรูปจะใช้เวลาในการเทศน์แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจำนวนโปลาในในแต่ละกัณฑ์ด้วย ส่วนใหญ่ในแต่ละกัณฑ์จะให้ผู้เทศน์เพียงหนึ่งรูป ยกเว้นกัณฑ์ที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก ก็จะทำให้มีผู้เทศน์มากกว่าหนึ่งรูป

ในระหว่างพิธีเทศน์พระเวท ชาวบ้านจะมีการแห่กัณฑ์สมโผด (สมโโภช) หมายถึงการเฉลิมฉลองงานดังกล่าว โดยมีการเปิดเพลงจากเครื่องเสียงที่มีลำโพงอยู่ในตัวและลากตามขบวนแห่ โดยจะแห่เวียนรอบอุโบสถ ซึ่งใช้เป็นสถานที่รับกัณฑ์สมโผดของชาวบ้าน ซึ่งเสียงจากเครื่องเสียงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการฟังเทศน์ของคนอื่น ๆ ในศาลาโรงธรรมซึ่งใช้เป็นสถานที่ฟังเทศน์ ในขณะที่ภาคอีสานของไทย เรียกว่า การแห่กัณฑ์หลอน ซึ่งสวิง บุญเจิม (Boonjerm, 1996, p. 561) ได้กล่าวว่า “กัณฑ์หลอนคือกัณฑ์เทศน์ที่ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนหรือหลายครัวเรือนรวมกันเป็นหนึ่งกัณฑ์ เมื่อชาวบ้านแห่กัณฑ์หลอนเข้ามาในวัด พระสงฆ์รูปใดกำลังเทศน์อยู่ ก็จะนำเข้าไปถวายรูปนั้น ซึ่งการแห่กัณฑ์หลอนนี้จะมีทั้งวัน แต่ที่มีมากที่สุดคือช่วงการเทศน์มัททีและมหาธาธา”

อันที่จริงในเทศกาลพิธีกรรมบุญพระเวท ไม่ว่าในภาคอีสานของไทยและของลาว จะเป็นช่วงเวลาของความรื่นเริงบันเทิงใจ เป็นการผ่อนคลาย เพราะเสร็จสิ้นจากฤดูการเก็บเกี่ยวแล้ว ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมการอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง การแห่กัณฑ์สมโผด (กัณฑ์หลอน) ตลอดจนการจ้างหมอลำมาแสดง ในประเด็นดังกล่าว แม่คำสีดา พัดทะดาวง ซึ่งเป็นประธานแม่บ้านของชุมชนบ้านโพนเค็ง เป็นผู้อุปฐากวัด และเป็นผู้นำที่สำคัญอีกคนหนึ่งในการจัดงานให้สัมภาษณ์ว่า “ปัจจุบันไม่มีหมอลำ ไม่มีมหรสพสมโโภชเหมือนแต่ก่อน เพราะเจ้าเมืองหรือเจ้าแขวงห้ามมิให้มีการแสดงเหล่านี้ในเขตเมือง แต่ในชนบทมักจะมีหมอลำ รำวง ไม่เฉพาะพิธีกรรมบุญพระเวท แต่รวมถึงงานบุญ อื่น ๆ ด้วย”

---

¹⁶ พระคำจันท์ วีระจิตตะเถระ วัดแสนสุขาราม ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ แขวงหลวงพระบาง เป็นผู้จัดทำ ตรวจแก้ และเรียงเรียงหนังสือเทศน์ดังกล่าว เมื่อ พ.ศ. 2520 โดยกล่าวไว้ในคำนำหนังสือว่า “...ส่วนฉบับเดิมเป็นอักษรธรรม ที่ได้จัดพิมพ์เป็นอักษรลาวนี้ ก็เพื่อให้ผู้ที่ไม่ได้หนังสือธรรมสามารถอ่านได้ทั่วไป และได้แก้ไขคำภาษาบาลีให้ถูกต้องตามคัมภีร์คธาพัน...” (Virajittamahathera, 1991)

(Phatthadavong, Interview, March 26, 2016) จึงอาจกล่าวได้ว่า อำนาจหรือนโยบายของรัฐได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการควบคุมและจัดระเบียบสังคม ทำให้กิจกรรมซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าจะจะเป็นสิ่งที่เคยสืบทอดกันมานานแล้วก็ตาม

เมื่อเทศน์กัณฑ์สุดท้ายแล้ว มัคคนายกจะเป็นผู้นำกล่าวคำขอขมาลาโทษต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อให้เป็นอโหสิกรรม ไม่ให้มีโทษต่อกัน เพราะอาจล่วงเกินแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่ควร จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ในขณะที่ฟังธรรมหรือที่ได้มาร่วมงานบุญพระเวท เมื่อกล่าวคำการเวเสร็จแล้วก็กล่าวคำลาพระ พระสงฆ์ให้พรและประพรมน้ำพระพุทธรมนต์ เป็นอันเสร็จพิธี จากนั้น ชาวบ้านก็จะนำเครื่องบูชาคาถาพัน เช่น ข้าวพันก้อน น้ำพระพุทธรมนต์ เป็นต้น กลับไปเพื่อสักการบูชาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวต่อไป

บทสรุปและอภิปรายผล

บุญพระเวทถือเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญ โดยมีการจำลองเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดกผ่านพิธีกรรมย่อยต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นอย่างมีขั้นตอน กล่าวคือ นิยมจัดในระหว่างเดือน 4 (ช่วงเดือนมีนาคม) ของทุกปี เป็นระยะเวลา 3 วัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบทอดจารีตประเพณีตามฮีตคอง อีกทั้งเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสดำเนินบุญให้ทาน และเพื่อนำเงินไปบูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ มีการเตรียมเครื่องสักการบูชาหรือเครื่องบูชาคาถาพันไว้อย่างดี มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามลำดับ ได้แก่ พิธีอัญเชิญพระอุทิศเพื่อคุ้มครองให้การจัดงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี พิธีอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง พิธีเจริญพระพุทธรมนต์และการเทศน์มัลลย์หมื่น-มัลลย์แสน พิธีแห่ข้าวพันก้อน และพิธีเทศน์พระเวท

พิธีกรรมบุญพระเวทได้สะท้อนให้เห็นถึงสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเมืองไชยเสดถา นครหลวงเวียงจันทน์ที่มีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อทางพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะการทำบุญให้ทานเพื่อให้ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีความสุขกาย สบายใจในโลกนี้ รวมทั้งเพื่ออุทิศบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปด้วย สอดคล้องกับ ศิริพร ณ ถลาง ที่กล่าวว่า "ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม พิธีกรรมเป็นการรวมพลังของ

คนในสังคม ทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกมั่นคง มีความสบายใจขึ้น อบอุ่น และช่วยสร้างความรู้สึกความเป็นพวกเดียวกัน" (Na Thalang, 2005: pp. 321-322)

สิ่งที่น่าสนใจในพิธีกรรมดังกล่าว ก็คือ ประการแรก เป็นการให้โอกาสพระสงฆ์สามเณรผู้ฝึกเทศน์ได้ทำหน้าที่เทศน์ให้ชาวบ้านฟัง แม้จะตะกุกตะกักหรือเทศน์ติดขัดอยู่บ้างก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถของตนที่ได้ฝึกฝนมาตลอดปี แม้ว่าผู้ฟังจะเข้าใจเรื่องราวที่ฟังหรือไม่ก็ตาม ประการสุดท้ายรูปแบบการเทศน์ยังเป็นแบบดั้งเดิมคืออ่านเป็นทำนองจากคัมภีร์ที่บันทึกด้วยอักษรลาวตั้งแต่กัณฑ์แรกจนถึงกัณฑ์สุดท้าย ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างกับภาคอีสานของไทย ที่ปัจจุบันนิยมการเทศน์สามธรรมาสน์มากขึ้น

ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า พิธีกรรมบุญพระเวทในบางพื้นที่ในนครหลวงเวียงจันทน์ปรับเปลี่ยนรูปแบบให้กระชับขึ้นเดิมมีกิจกรรมรื่นเริง เช่น หมอลำ ก็มีการยกเลิกตามนโยบายของรัฐ ด้วยที่ต่างก็มีภารกิจของตน บางพิธีกรรม เช่น พิธีอัญเชิญพระอุคุตมีผู้เข้าร่วมไม่มากนัก บางคนเลือกเข้าร่วมพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่ง และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสหรือเวลาที่สะดวกของแต่ละคน ตลอดจนความเข้าใจเรื่องพิธีกรรม ความร่วมมือของทั้งผู้นำสงฆ์ ผู้นำชาวบ้าน และคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วย แต่ไม่ว่าการประกอบพิธีบุญพระเวทจะมีรายละเอียด หรือมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไป ชุมชนยังคงมีความเข้าใจว่า จะต้องจัดพิธีกรรมดังกล่าวเป็นประจำทุกปี เพราะถือเป็นจารีตประเพณีของชุมชนและเป็นบุญประจำปี

อย่างไรก็ตาม การจัดพิธีกรรมบุญพระเวทขึ้นมานั้น สิ่งสำคัญยิ่งก็คือเพื่อหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชนชาวลาวให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีบุคลิกเช่นเดียวกับพระเวสสันดร โดยเฉพาะเรื่องการให้ทาน ซึ่งหมายถึงการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม มีการสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมร่วมกัน ดังที่พระดาร์ง พ. อัมมิกมุนี ซึ่งเป็นผู้รวบรวมและตรวจชำระหนังสือลำพระเวท-เทศน์มหาชาติ ทั้งยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสอนและอบรมเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนชาวลาว ได้กล่าวว่า "...เรื่องพระเวสสันดรได้สอนสังคมทุก ๆ สถาบัน ถ้ามุขยประพฤติตามอย่างพระเวสสันดร สังคมมนุษย์จะดีงาม ประเสริฐ เหมือนกับสังคมของพระศรีอริยเมตไตรย เรื่องดังกล่าวได้สอนคุณธรรมหลาย

ประการ เช่น ความกตัญญูกตเวที ความเมตตาปราณี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ
เกื้อกูลกัน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน การปกครองที่เอื้อประโยชน์สุขแก่
สังคม ความเพียรพยายาม เป็นต้น” (P. Dammikamuni, 2011, p. 42)

References

- Boonjerm, S. (1996). **Isan heritage**. 4th ed. Ubon Ratchathani: Isan Heritage. (in Thai)
- Khemajari, P. (1963). **Ancient rules and traditions of Bun Mahachat in the northeastern region**. Maha Sarakham: In Memory at Cremation Ceremony Chao Khun Phra Sarakhamuni. (in Thai)
- Na Thalang, S. (2005). **Folklore theory: scientific methods of analysis of myths and folktales**. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Nil-Athi, S. (1994). Phra Ves cloth, symbolic image of the Mahachat merit fair. **Arts and Culture**, 15(5), 88-97. (in Thai)
- Pinthong, P. (1982). **Ancient isan traditions**. Ubon Ratchathani: Siritham Printing Factory. (in Thai)
- P. Dammikamuni, P. (2011). **Lam Phra Ves-Thet Mahachat or Mahavessantarajadok**. Savannakhet: Thamueung. (in Lao)
- Saengsrichan, C., Songkhro A. & Kaewklom S. (2011). **Research report on consumption and change process of Bun Pha Ves in Ubon Ratchathani province**. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University. (in Thai)
- Samutkhupt, S., Kitiasa, P. & Buddha, N. (1991). **Bun Pha Ves of Isan people: anthropological analysis and interpretation**. Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon kaen University. (in Thai)
- Saradasananant, S. (1979). **Heet Sip Song-Khlong Sip Si**. 4th ed. Lei: Arts and Cultural Center Lei Teachers College. (in Thai)

- Sathiankoset (1963). **Traditions for festivals**. Bangkok: Association of Social Sciences of Thailand. (in Thai)
- Thai Cultural Encyclopedia Foundation (1999). **Thai Cultural Encyclopedia, Northeastern Region**. Bangkok: Siam Commercial Bank. (in Thai)
- Virajittamahathera, P. (1991). **Desana Mahachat Lam Phra Vessantarajadok**. (On the occasion of making merit on his 1st birthday). (in Lao)
- Viravong, S. (1974). **Heet Sip Song**. Ubon Ratchathani: Arts and Cultural Center Ubon Ratchathani Teachers College. (in Thai)
- Yupho, T. (1981). **Legend of the Mahachat Sermon**. Bangkok: Fine Arts Department. (in Thai)